

Bijzondere herfst- en wintervogels in Gent

Omdat het er de vorige keer niet van gekomen is (mijn stylo was op), nu een langere episode. De winter is voorbij maar u leest dus nog over de late zomervogels van 2004. Smaakmakers waren *waterrietzangers*, *graszangers*, *dwerggors* en ander klein gespuis! 'Banale' soorten zoals *boomleeuwerik*, *zwartkopmeeuw*, *bokje*, *barmsijs*, *smelleken*, *grote zaagbek* en dergelijke meer hebben we laten vallen wegens plaatsgebrek. Ondertussen vinden steeds meer vogelkijkers de weg naar onze waarnemingsrubriek op de website (www.natuurpuntgent.be). Hou u zeker niet in om interessante gegevens door te mailen!

GEERT SPANOGHE

Watervogels

Van 17 september tot 24 oktober pleisterde een juveniele *roodhalsfuut* op de Blaarmeersen te Gent. Van 10 november tot 26 december zat er dan weer een ander, adult exemplaar. Een merkwaardige opéénvolging, en je zou bijna gezegd hebben dat het om hetzelfde exemplaar ging, maar dit bleek zo niet te zijn. Een zeldzamere fuut was de *kuijduiker* die van 8 tot 18 december op de Zuurhoek te Vinderhoutte te vinden was.

Er werden slechts twee *roerdampen* gezien: een exemplaar aan de Rode Geul te Assenede op 18 december en een te Destelbergen (Hellegatstraat) op 16 februari. De enige *grote zilverreiger* zat op 19 december op Callemansputte te Zelzate. *Kleine zilverreiger* sloot een zwak jaar in Gent af met één exemplaar dat over de Liedermeers trok te Merelbeke op 16 september.

Op 25 augustus trok een *ooievaar* over het Citadelpark te Gent. Een

zwerf van niet minder dan 85 ooievaarders overnachtte op 23 augustus op elektriciteitspylonen te Merendree.

De volgende morgen werden ze schroevend boven de E40 waargenomen. Een groep van 44 exemplaren over Assenede op 23 augustus moet wel een deel van deze zwerm geweest zijn. De laatste ooievaarders trokken over de Bourgoyen (twee exemplaren) en over Munte (een exemplaar) op 12 oktober. Twee juveniele *lepelaars* bleven in augustus in en rond de Bourgoyen hangen. De laatste waarneming betrof één exemplaar op het Leeuwenhof op 5 september. Op 22 augustus werden ook vier lepelaars gezien aan de Rode Geul te Assenede.

In de Kalkense meersen pleisterde deze winter één *wilde zwaan*. Vorig jaar waren dat er nog vijf. Voor *kleine zwanen* moet je zoals steeds naar het krekengebied tussen Assenede en Sint-Margriete. Rond Gent zelf wordt deze soort bijna nooit gezien, deze

winter slechts één waarneming van één exemplaar op het Scheldemeer op 11 november. Het aantal *brandganzen* in de Bourgoyen heeft de 1000 exemplaren overschreden! Op 20 februari waren het er 1080. Een gekleurde exemplaar bleek ook te zijn waargenomen in de Hellegatspla-

Roodhalsfuut (foto Martin Steenbrugge)

ten in het Nederlandse deltagebied. Zijn wetenschappelijke ring uit België verraadde wel dat hij van bij ons afkomstig is. Het wordt dringend tijd dat we een héél grote barbecue geven met Natuurpunt!

Op 29 januari werden 569 *sloebenden* geteld in de Bourgoyen, wat ver over de fameuze 1%-norm van 400 is! Een *Amerikaanse wintertaling* vond zijn weg naar de Damvallei op 27 november. Hij had zijn vaste stek op de Damsloot ter hoogte van de Hellegatstraat te Destelbergen. Vanaf begin november tot februari zat een wijfje *toppereend* in de Damvallei, eerst op het tuinafvalstort te Melle maar daarna meestal op het Damvalleimeer. Hier zat ook kortstondig een jong mannetje bij en vanaf februari zaten er zes exemplaren op de Tweelingsput te Eke. Op 22 januari zat er ook een wijfje topper te Doornzele. Op 23 januari zat er een mannetje *krooneend* op de Blaarmeersen, de enige plaats in Vlaanderen waar al vijftien jaar lang krooneenden komen overwinteren, hoewel dit met deze ene waarneming nu op zijn einde lijkt te komen. Op 4 februari zat een wijfje *middelste zaagbek* op het Damvalleimeer en op 16 februari zat er één op de plas te Lochristi.

Van roofvogels tot rallen

Op 21 november werd te Ooidonk een wijfje *havik* waargenomen, een soort die bij ons nog steeds de status heeft van zeldzaamheid, hoewel er al broedgevallen geweest zijn. Op 19 september vloog een *visarend* over De Pinte. Een *rode wouw* trok zowel op 15 als op 30 oktober over de Bourgoyen. In de Kalkense meersen vloog op 23 augustus zowel een juveniel als een adult vrouwtje *grauwe kiekendief* rond.

Op 1 september cirkelde een adult wijfje *roodpootvalk* langdurig boven het Leeuwenhof en op 29 september trok eveneens een adult wijfje over de Kalkense meersen. Prooi resten van de *slechtvalken* op Sint-Baafs op 20 september bestonden uit *kwartelkoning* en *steenloper*. In de winter voegden ze er nog een *goudplevier* aan toe. Op 12 oktober trok een *kraanvogel* laag over de Schelde-meersen te Merelbeke. Waarnemingen van dergelijke solitaire vogels

zijn eerder zeldzaam. Op 8 september zat een *porseleinhoen* in de Bourgoyen en op 1 en 10 september werd er nog eentje gezien op Callemansputte.

Steltlopers en ... konijnen

De *kemphanen* bleven deze winter meestal ten westen van Gent, in de Leie- en Kalevallei. Het maximum was 904 exemplaren in de Bourgoyen op 30 december. Op 12 februari zaten hier voor de eerste maal deze winter twee *bonte strandlopers* tussen. Deze soort was tot enkele jaren terug veel frequenter te zien in het gebied. Er waren twee grote slaappleaatsen van *wulp* in de regio: in de Kanaalzone (Kluizendok) gingen de aantallen deze winter tot 1100 exemplaren, in de Bourgoyen in december tot ruim zeshonderd.

Te Munte werd op 10 december een wit *konijn* gezien. Hoewel deze soort nog nooit in deze rubriek verscheen, weten we niet heel zeker hoe zeldzaam dit is.

Op het spaarbekken van Kluizen was op 27 september een *rosse franjepoot* toertjes aan het draaien. Op 14 en 15 januari werd een *grutto* waargenomen in de Bourgoyen. Naar alle waarschijnlijkheid gaat het hier om de IJslandse ondersoort waarvan tientallen exemplaren in het Nederlands Deltagebied overwinteren. Op 13 februari zat er weer één, dit keer waarschijnlijk wel de eerste voorjaarsstrekker.

Meeuwen, uilen en consoorten

De plaatsgetrouwe *Pontische meeuw* van het Leeuwenhof, aanwezig vanaf 19 augustus, moest vanaf september wegens de werken verhuizen richting Belzele. Een zeer mooie tweedewinter vogel was voor enkele dagen te bewonderen op de Watersportbaan vanaf 7 oktober en op 16 februari zat een eveneens mooie eerstewinter te Lochristi. Op 27 september foerageerde een *zwarte stern* boven de Schelde tot aan Ter Platen brug (vlak bij de Heuvelpoort). Een nieuwe soort voor het stadscentrum! De eerste *velduil* werd al op 10 september op Callemansputte waargenomen. Verder was er een velduil te zien op Doornzele op 5 oktober en

Rosse franjepoot (boven) en waterpieper (onder)

weer op 22 januari, op de Ethylvlakte op 6 oktober en te Boekhoute op 13 oktober. Die laatste dag zat er ook een kortstondige pleisteraar in de Bourgoyen. Op 10 oktober werd hier ook al een langdurig rondcirkelend exemplaar gezien. Een exemplaar trok over Munte op 15 oktober.

Draaihalzen, pestvogels en ander fraais

De volgende waslijst van *draaihalzen* kunnen we u presenteren: op de Ethylvlakte op 15 en op 22 augustus, te Drongen aan de Droogveldeweg op 28 augustus, 1 september te Lochristi en 16 september zowel één op de Ethylvlakte als te Doornzele. De laatste draaihalz werd op 8 oktober op de Ethylvlakte waargenomen. Op 22 augustus zaten 2 *duinpiepers* te Doornzele en op 3 september nog één op de Ethylvlakte. Op 10 september opnieuw een waarneming op Doornzele en op 20 september werd de laatste duinpieper gemeld voor dit jaar, in de Kalkense meersen. Dat het moerasje te Malem de grootste slaappleaats van *waterpiepers* in België herbergt, werd op 8 februari eens te meer bewezen toen er 304 exemplaren werden geteld. Deze komen op een goed uurtje allemaal in kleine groepjes aangevlogen uit de Leievallei. Op 9 februari zat een wijfje *rouwkwikstaart* te Belzele en op 15 februari zat een mannetje te Belzele. We hadden dit najaar wel wat *pest-*

vogels in Vlaanderen. Het zag er volgens Glenn Vermeersch veelbelovend uit voor de winter, maar 't werd natuurlijk weer niets. Totdat die mannen beetje per beetje terug naar boven opschoven en door de winterkou iets westelijker geraakten. Maar in het Gentse bleef het zoals gewoonlijk zeer rustig: op 11 november één in een tuin in De Pinte en twee exemplaren rondvliegend aan de Watersportbaan; op 19 november werden vier pestvogels gezien te Wippelgem; op 28 december pleisterden twee pestvogels in een tuin te Sint-Amandsberg en op 20 februari vloog er één over De Pinte.

De zangers

De eerste *beflijster* van het najaar werd op 19 september waargenomen te Callemansputte, gevolgd door één op 26 september in de Liedermeers te Merelbeke. Op 15 oktober werd een beflijster gezien op de Blaarmeersen en op 16 oktober weer één op Callemansputte. Op 10 oktober was er al een exemplaar dood gevonden in een tuin te De Pinte.

Na enkele verspreide zomerwaarnemingen werd toch de vaste stek van de *graszanger* gevonden: op de schapenweide langs de R4 in de Bourgoyen. Meer nog, hier vond hij een wijfje en samen kregen ze jonkies. Het eerste bevestigde broedgeval in de Gentse regio! Dit hele gebeuren vond dan nog plaats op een opgespoten terrein waar 35 jaar lang zeer weinig te beleven viel en waar momenteel al een deel van afgegraven is. Graszangers zullen we hier na de werken misschien niet meer zien, hoewel vlakbij toch nog geschikt biotoop aanwezig zal zijn. Ook op de Ethylvlakte in de Kanaalzone waren er een reeks waarnemingen van *graszanger*, met de laatste op 16 oktober, en eveneens één te Doornzele op 5 september. Op 8 februari werd een *graszanger* gezien langs de plas te Lochristi, een nieuwe plaats voor deze soort.

Een langdurig pleisterende *waterrietzanger* zat op de Ethylvlakte in de Gentse Kanaalzone, van 28 augustus tot 2 september. Opvallend was hoe hij telkens weer vanuit de zeggen- en duinrietvegetatie naar zijn favoriete uitkijkpost vloog, een klein groepje

rietstengels. Op 8 september werd er trouwens ook één in de Bourgoyen waargenomen. Dit is één van de zeldzaamste zangvogels van Europa, met een zeer beperkt broedgebied in Polen en Wit-Rusland.

Nog een zeer leuke waarneming van een oostelijk zangvogeltje was de *bladkoning* die op 2 oktober tussen een groepje mezen op de Blaarmeersen foerageerde. Vanaf 30 oktober pleisterden langs de Schelde te Heusden één of enkele *baardmannetjes*. Eveneens een luidruchtig maar moeilijk vindbaar groepje werd al gezien op Callemansputte op 16 oktober; drie exemplaren zaten op de Bolveerpunt te Semmerzake op 19 november. Op 22 januari zat een *buidelmees* in een met lisdodde dichtgegroeide sloot te Doornzele. Winterwaarnemingen van deze soort zijn in Vlaanderen zeldzaam.

Er was vorig najaar een invasie van afwijkend roepende *goudvinken* in West-Europa. Op 7 november werd er één gezien in De Putten te Melsen en op 6 december zat er één in de Pinte. *Kruisbekken* waren er vooral in de nazomer. In de Lembeekse bossen werd op 17 oktober een groepje van acht vogels gezien en gehoord dat eerder naar grote kruisbek neigde. De vogels werden helaas niet in zit gezien.

De verlaten akker langs de Driesdreef in de uiterst noordwestelijke punt van de Bourgoyen was een mekka voor gorzen deze winter. Tijdens het voorjaar 2004 was het een maisstoppelveld dat spontaan werd ingepalmd door allerlei onkruiden en verdwaalde tuinplanten. Deze gaven genoeg zaden om een bende van om en bij de 200 *rietgorzen* de hele winter te voeden. Vanaf 1 februari zat hier een fraaie *dwerggors* tussen. Deze hoort eigenlijk in Zuid-Oost-Azië te overwinteren en is dus in Europa een zeldzaam vogeltje. Eénmaal werd ook een *geelgors* tussen de bende gorzen gespot, een Gentse zeldzaamheid. Op de kade van het Rodenhuisziedok zaten op 12 december twee *sneeuwgorzen*. Deze deden zich net als een grote groep *vinken* tegoed aan het gemorste graan. De enige *ortolaan* van dit najaar zat op de Ethylvlakte op 5 september.

Een dwerggors in de Bourgoyen

Af en toe krijgen we eens een echt zeldzaam vogeltje op bezoek. Deze zijn niet altijd even makkelijk te herkennen. De *dwerggors* is er zo één. Zowel qua verenkleed als gedrag lijkt hij heel sterk op de *rietgors*. Veldervaring en de daaruit opgedane kennis van de soort en eventueel gelijkende soorten zijn dan de belangrijkste troeven om deze vogeltjes te vinden. Simpelweg de kenmerken in de vogelgids overlopen volstaat in zo'n gevallen meestal niet.

Om de dwerggors goed te zien had je bijvoorbeeld al een telescoop nodig en de nodige voorkennis om hem tussen de tientallen rietgorzen te ontdekken. Hij was wel duidelijk kleiner dan de rietgorzen bij directe vergelijking, maar dat viel niet altijd op. Het meest opvallende verschil was de bonte koptekening met vooral de pekwarte zijkruijn en de rosse kruijn. Ook de oordekveren waren diep rossig met een mooie zwarte omranding. Maar ook zonder de kop te zien kon je al vermoeden dat je naar de juiste vogel keek. De rug was namelijk overal even donker gestreept zonder de opvallende 'lichte tramlijnen' van rietgors. Bovendien waren het de vleugelstrepen die het lichtst waren, waar dat bij de rietgors die 'tramlijnen' zijn. Op de borst was de streping zeer fijn en op de bovenborst geconcentreerd, zonder een brede keelstreep als bij rietgors. De roep leek op het 'tsik' van *zanglijster* en dus helemaal niet op het 'tsiew' van rietgors. Alleen al daarvoor kan je een roepende dwerggors direct lokaliseren, al was deze hier soms erg zwijgzaam en zorgde de R4 voor de nodige ruis.

